

17.1.2023

Ympäristöministeriö
Erityisasiantuntija Ilona Latsa
Hallitussihteeri Jenni Korhonen-Pereira Coutinho

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle,

HE 308/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisesta

1. Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisen tausta ja valmistelu

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman strategisen kokonaisuuden 3.1 "Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi" tavoite 5 on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Tavoitteen saavuttamisen keinoin on kirjattu kansallispuistoverkoston laajentaminen.

Pohjois-Savon liitto ja Rautavaaran kunta tekivät elokuussa 2020 ympäristöministeriölle aloitteet Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisesta. Rautavaaran kunnan Master Plan hankkeessa 1.11.2021-31.5.2022 kunta kartoitti muun muassa kansallispuiston laajennuksen mahdollista aluerajausta, laajennuksen erinäisiä vaikutuksia sekä osallisti suunnitteluun paikallisia tahoja. Valmiissa Master Planissa kunta esitti kansallispuiston laajentamista noin 4 000 hehtaarilla. Noin 2470 hehtaaria esitetystä laajennusalueesta oli valtion omistuksessa ja loput Tornator Oyj:n omistuksessa.

Elokuussa 2022 ympäristöministeriössä aloitettiin Tiilikkajärven kansallispuiston laajennuksen valmistelu Rautavaaran kunnan laatiman Master Planin pohjalta. Koska kansallispuisto voidaan luonnonsuojelulain (1906/1996) 11 §:n mukaisesti perustaa vain valtion maalle, laajennusta Rautavaaran kunnan esittämälle aluekokonaisuudelle on toteutettu kahdessa osin rinnakkaisessa vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa kansallispuistoa laajennettaisiin nyt käsittelyssä olevalla lakiehdotuksella valtion omistuksessa olevalle noin 2441 hehtaarin aluekokonaisuudelle. Tornator Oyj:n omistuksessa oleva noin 1330 hehtaarin aluekokonaisuus puolestaan hankittaisiin valtion omistukseen ja liitettäisiin kansallispuistoon erikseen maahankintojen yhteydessä tehtävillä päätöksillä. Tornator Oyj ja Pohjois-Savon ELY-keskus sopivat joulukuussa 2022 kyseisen maa-alueen vaihdosta.

2. Kansallispuistoon liitettäväksi esitetty alueet ja rajauseriaatteen

Tiilikkajärven kansallispuisto on perustettu eräiden valtion omistamien alueiden muodostamisesta kansallispuistoiksi ja luonnonpuistoiksi annetulla lailla (674/1981) ja puistoa on laajennettu kahdesti ympäristöministeriön päätöksillä (268/1986 ja 1063/1992). Noin 3452 hehtaarin laajuinen kansallispuisto sijaitsee Rautavaaran ja Sotkamon kunnissa Pohjois-Savon ja Kainuun maakuntien alueella. Kansallispuisto sisältyy Tiilikan Natura 2000 -alueeseen (FI0600071 SAC/SPA).

Esitetty kansallispuiston laajennus valtion maille olisi noin 2441 hehtaaria ja käsittäisi kolme aluekokonaisuutta: 1) kansallispuiston eteläpuolelta Tiilikan Natura-alueen Heinäsuon ja Sammakkosuon

suojelukokonaisuuden, 2) Pumpulikirkon Natura-alueita ja Yli-Keyritty-järven pohjoispuolen sekä 3) suojelutarkoituksiin varatut alueet kansallispuiston luoteiskulmassa Venäjämällä.

Kansallispuistoon liitettäväksi esitetyistä valtion alueista 1650 hehtaaria sisältyy Natura 2000 -verkostoon. Noin 1144 hehtaaria esitetystä laajennuksesta on jo perustettuja suojelualueita ja muita valtion luonnonsuojelutarkoituksiin varattuja alueita. Loput noin 1298 hehtaaria on valtion metsätalousmaata Pumpulikirkon Natura-alueella sekä sen ulkopuolella Ylä-Keyritty-järven pohjoispuolella. Esitetyt laajennusalueet täydentäisivät Tiilikkajärven kansallispuistoa edustavalla suo- ja metsäluonnolla sekä vaikuttavalla geologialla.

Tiilikkajärven kansallispuistoon esitetään liitettäväksi luontoarvoiltaan edustava valtion maiden kokonaisuus, jolla toteutettaisiin jo luonnonsuojeluun varattujen alueiden suojelu kansallispuistona sekä saatettaisiin metsätaloustyössä olevia alueita suojelun piiriin. Esitetyt laajennusalueet yhdessä valtiolle erikseen Tornator Oyj:lta hankitun aluekokonaisuuden kanssa kytkeytyisivät tiiviisti Tiilikkajärven kansallispuistoon muodostaen laajan ja eheän suojelu- ja virkistyskäytöllisen kokonaisuuden. Kansallispuiston ulkopuolelle jäisi laajasti valtion maita, joilla maan- ja luonnonkäyttö säilyisivät nykyisellään.

Tiilikkajärven kansallispuistoa ympäröivistä valtion maista jätettäisiin kansallispuiston ulkopuolelle valtaosa valtion metsätalousmaista, Ala-Tiilikan luonnonsuojelutarkoituksiin varattu alue sekä Pumpulikirkon Natura-alueen pohjois- ja itäosat. Kyseisten alueiden rajaaminen kansallispuiston ulkopuolelle säilyttäisi laajan valtion maiden kokonaisuuden lupametsästysalueina ja mahdollistaisi paikallisten metsästysseurojen toiminnan jatkumisen. Kansallispuiston ulkopuolelle rajattaisiin myös Ylä-Keyritty-järven rannalta Nuorisokeskus Metsäkartano sekä rakentamiseen kaavoitettuja alueita kyseisten alueiden jatkokehittämisen mahdollistamiseksi.

Esitetyn laajennusalueen sisäosissa sijaitsevat yksityisomistuksessa olevat kiinteistöt ja vesistöt eivät sisältyisi kansallispuistoon. Nykyiseen luonnonkäyttöön ei tulisi muutoksia kansallispuiston ulkopuolelle jäävillä yksityisillä tai valtion omistamilla mailla tai vesialueilla.

3. Kansallispuiston laajentamisen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamisen kustannukset ovat Metsähallituksen arvion mukaan yhteensä **noin 600 000 euroa**. Kustannukset katettaisiin valtion talousarvion momentilta 35.10.52 (Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät) vahvistetun talousarvion määrärahojen puitteissa.

Kansallispuiston laajentamisen myötä valtion maita poistuisi metsätaloustyöstä jatkuvan kasvatuksen havaintoalueelta. Hakkuuvähennys olisi noin 3200 m³ vuodessa, mikä tarkoittaisi noin 150 000 € tulonmenetyksiä valtion talouteen vuodessa. Vähennyksellä voisi olla myös vähäisiä kerrannaisvaikutuksia teollisuuden liikevaihtoon. Esityksen vaikutus metsästys- ja kalastuslupatuloihin olisi vähäinen.

Kansallispuiston laajentaminen todennäköisesti kasvattaisi puiston käyntimääriä ja siten sen positiivisia aluetaloudellisia vaikutuksia. Keskimäärin kansallispuistoissa kävijöiden rahankäyttö tuo lähialueelle yli 10 euroa jokaista puiston retkeilypalveluihin ja luontokeskuksiin sijoitettua euroa kohti. Vuonna 2021 Tiilikkajärven kansallispuistoon tehtiin yhteensä 25 300 käyntiä, aluetaloudellinen kokonaistulovaikutus oli noin 500 000 euroa ja kokonaistaloudellinen vaikutus noin 4 henkilötyövuotta.

Esitetyn laajennusalueen omaisuuserät ovat noin 1144 hehtaarin perustettujen luonnonsuojelualueiden sekä luonnonsuojelutarkoituksiin varattujen alueiden osalta Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien taseessa ja 1298 hehtaarin metsätalousmaiden osalta Metsähallituksen liiketalouden taseessa. Liiketalouden taseessa olevat omaisuuserät siirrettäisiin Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien taseeseen.

Tornator Oyj:n ja Pohjois-Savon ELY-keskuksen joulukuussa 2022 toteutuneessa maanvaihdoissa valtio luovutti yhtiölle yhteensä noin 80 hehtaaria vaihtomaakiinteistöjä Pohjois-Karjalasta. Vastineena valtio sai kansallispuistoon hankintojen myötä liitettäviä alueita noin 1330 hehtaaria sekä noin 110 ha soidensuojelun täydennysohjelman kohteita Pohjois-Karjalasta. Maanvaihdon laskennallinen arvo oli 517 000 euroa

3.2. Vaikutukset alueiden nykyiseen käyttöön

Tiilikjärven kansallispuiston rauhoitussäännökset on annettu asetuksella (932/1981) eräistä valtion omistamille alueille perustetuista kansallispuistoista ja luonnonpuistoista. Kansallispuistossa on kielletty luontoa muuttava toiminta, kuten ojitus ja maa-ainesten ottaminen, rakentaminen sekä eläinten tappaminen ja hätyyttäminen ja kasvien vahingoittaminen. Näiden estämättä kansallispuistossa on sallittu muun muassa marjojen ja sienien poimiminen, onkiminen ja pilkkiminen sekä Metsähallituksen luvalla hirven ajo. Leiriytyminen ja tulenteke ovat sallittuja siihen erikseen osoitetuilla paikoilla. Kansallispuistoon voidaan myöntää lupia myös esimerkiksi vahingollisen kasvi- tai eläinlajin yksilöiden vähentämiseen.

Eduskunnassa on parhaillaan käsittelyssä hallituksen esitys vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettuja luonnonpuistoja, kansallispuistoja, ja eräitä luonnonsuojelualueita koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 270/2022 vp). Esityksessä saatettaisiin vuoden 1923 luonnonsuojelulain nojalla perustettujen luonnonsuojelualueiden, mukaan lukien Tiilikjärven kansallispuiston, rauhoitussäännökset yhdenmukaisiksi 1.6.2023 voimaan tulevan uuden luonnonsuojelulain (9/2023) kanssa. Esityksessä vuoden 1981 asetuksessa säädetyt Tiilikjärven kansallispuiston rauhoitussäännökset korvattaisiin uuden luonnonsuojelulain 49 - 51 §:n mukaisilla rauhoitussäännöksillä, jotka sisällöllisesti vastaavat pääosin voimassa olevan asetuksen säännöksiä.

Laajennuksen myötä Tiilikjärven kansallispuiston rauhoitussäännökset laajenisivat koskemaan myös kansallispuistoon liitettäviä alueita. Esitetystä laajennusalueesta noin 1144 hehtaaria on jo suojelualueita tai valtion muita suojelutarkoituksiin varattuja alueita, joiden osalta muutokset alueiden käytössä koskisivat lähinnä retkeilyä ja metsästystä. Laajennusalueen noin 1298 hehtaarin valtion metsätalousmailla metsätaloustyö ja siihen liittyvä tutkimustoiminta päättyisivät.

Kansallispuiston esitetty laajennusalue kattaa 1285 hehtaaria vuonna 2019 perustetusta 5000 hehtaarin **jatkuvan kasvatuksen havaintoalueesta**. Alueiden sisällyttäminen kansallispuistoon päättäisi jatkuvan kasvatuksen tutkimustoiminnan yhdeksällä Luken havaintoalueelle perustamasta 18 koealueesta.

Retkeilyä ja muuta virkistyskäyttöä säädeltäisiin kansallispuiston laajennusalueella samoin kuin nykyisessä kansallispuistossa. Leiriytyminen ja tulenteke olisivat sallittuja siihen erikseen osoitetuilla paikoilla. Uuden luonnonsuojelulain 56 §:n nojalla kansallispuistossa olisi myös mahdollista kieltää tai rajoittaa liikkumista, jos se olisi välttämätöntä alueen eliölajien tai luontotyyppien säilymiselle. Kansallispuiston laajentuminen myötä Metsähallitus kehittäisi laajennusalueen yleisöpalveluita ja retkeilyrakenteita.

Hirvieläinten, pienriistan, ilveksen ja karhun **metsästys** Metsähallituksen lupa-alueilla ja metsästysvuokrasopimuksilla päättyisi esitetyllä laajennusalueella. Hirven ajo olisi kuitenkin

kansallispuistossa sallittu. Rautavaaran kunta on osallistanut paikallisia metsästystahoja laajennusesityksen valmistelussa ja huomionut rajausesityksessä paikallisten metsästyssseurojen metsästysmahdollisuuksien säilymisen kansallispuiston ulkopuolella.

Kansallispuiston laajennuksella ei olisi merkittäviä vaikutuksia **kalastukseen**.

3.3. Luonto- ympäristövaikutukset

Kyseessä oleva kansallispuiston laajentamiseen tähtäävä hanke ei kuulu ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) soveltamisalan piiriin. Hankkeen vaikutuksia Natura-luontotyyppeihin tai -lajeihin ei myöskään ole ollut tarpeen arvioida luonnonsuojelulain 65 §:ssä tarkoitetulla tavalla, koska lakiesityksen tavoitteena on toteuttaa alueiden suojelu kansallispuistona sekä kehittää alueiden palveluvarustusta siten, että alueen mahdollisesti kasvavat käyntimäärät ohjattaisiin ottaen huomioon Natura -luontotyyppien ja -lajien suojelutarpeet ja elinympäristövaatimukset.

Laajennuksen myötä lisääntyvän virkistyskäytön ei ole arvioitu uhkaavan Tiilikkajärven kansallispuiston tai sen laajennusalueiden lajeja tai luontotyypejä. Kansallispuiston käyntimäärät ovat olleet alueen laajuuteen nähden kohtuullisia ja alueen laajentamisen myötä kasvavat käyntimäärät olisi mahdollista ohjata kestäväällä tavalla nykyistä suuremmalla kansallispuiston alueella.

Tiilikkajärven kansallispuiston laajentamista on pidettävä sekä luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämisen että maiseman kauneuden säilyttämisen näkökulmasta myönteisenä. **Esitetty kansallispuiston laajennus kasvattaisi suojeltua pinta-alaa 1 298 hehtaarilla** Pumpulikirkon Natura-alueella ja Ylä-Keyrityjärven pohjoispuolella. Kansallispuiston laajentaminen päättäisi alueiden metsätalouskäytön sekä mahdollistaisi nuorten ja hoidettujen metsien pitkän aikavälin kehittymisen luonnontilaisemmiksi eheänä kokonaisuutena. Kansallispuistossa nuorten ja hoidettujen metsäalueiden kehittymistä luonnontilaisemmaksi voitaisiin myös edistää ennallistamistoimenpitein.

Tiilikkajärven kansallispuiston laajentaminen esityksen mukaisesti valtion maille sekä erikseen tehtävien yksityismaiden hankintojen myötä loisi Rautavaaran kuntaan erityisesti Etelä-Suomen mittakaavassa merkittävän, yli 7220 hehtaarin laajuisen soiden, metsien, harjujen ja pienvesien yhtenäisen suojelukokonaisuuden.